

ПРАВО ЄС: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

АДУБЕЦЬКИЙ АНТОН ВАЛЕНТИНОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

У контексті сучасних реалій турбулентності міжнародних відносин невідкладним є питання вирішення проблем порушення прав людей під час збройних та соціальних конфліктів, альтернативою вирішення якого є введення моделі правосуддя перехідного періоду з міжнародної практики.

Перш за все, варто зазначити, що перехідне правосуддя (правосуддя перехідного періоду) – система судових та позасудових заходів, здійснених для пом'якшення та врегулювання наслідків порушень прав людини внаслідок збройних конфліктів, невід'ємними частинами яких є здійснення кримінального судочинства, встановлення істини, відшкодування спричиненої шкоди, проведення інституційних реформ [4].

Коли ми говоримо про так звані «українські реалії», то необхідно розуміти, що в контексті даного питання, це конкретні аспекти, що заважають чи протидіють застосуванню практики пост-конфліктного правосуддя в Україні.

Розглядаючи власне проблеми імплементації інститутів перехідного правосуддя ЄС в Україні, варто зазначити, що першою проблемою є питання захисту жертв злочинів та доступу до правосуддя в зоні ООС [3]. Так, досліджуючи проблеми доступу до правосуддя на територіях Донецької та Луганської областей, ОБСЄ виділила такі ключові негативні сторони:

- 1) брак установ, які надають послуги у сфері юстиції та правосуддя, на непідконтрольних уряду територіях;
- 2) втрата матеріалів справ;
- 3) обмеження свободи пересування і повідомлення про провадження;
- 4) брак правової допомоги на непідконтрольних уряду територіях;
- 5) брак ресурсів;
- 6) нездатність забезпечити виконання судових рішень.

Більше того, Організація Об'єднаних Націй занепокоєна ситуацією в Україні, зокрема тим, що на сході України всі вбивства залишаються безкарними, вбивства з обох сторін фронту практично не розслідуються. Це створює небезпечну атмосферу безкарності в зоні конфлікту і підживляє надію на справедливе покарання, йдеться у звіті ООН [2].

Наступною глобальною проблемою є відновлення порушених прав – реституція, оскільки відсутні правові механізми обміну полоненими та відшкодування збитків жертвам конфлікту, ефективні процедури переміщення громадян через лінію розмежування вогню. Судова статистика ведеться у загальному вимірі без відокремлення наявних кримінальних проваджень щодо діянь, вчинених в умовах збройного конфлікту.

Цікавою є така проблема, що на сьогодні положення ст. 124 Конституції України неоднозначно регулює аспект утворення особливих та надзвичайних судів, тому блокує запровадження діяльності деяких прийнятих у світовій практиці моделей перехідного правосуддя (зокрема, створення так званих «гібридних судів», запровадження міжнародних судів на території України) [1].

Основною проблемою застосування є те, що в сучасних реаліях збройний конфлікт на сході не закінчується, а тому немає можливості почати здійснювати правосуддя постконфліктного періоду належним чином, саме тому українська влада має зробити необхідні кроки, які дадуть змогу перейти від збройного конфлікту до постконфліктного стану, якими є:

- 1) ідентифікація осіб та структур, відповідальних за вчинення дій, які містять усі ознаки нелюдських актів, і призвели до особливо негативних наслідків на сході України;

- 2) ратифікація Римського статуту та повноцінне визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду;

- 3) визнання стану війни з Російською Федерацією з розірванням усіх дипломатичних та економічних зв'язків;

- 4) ініціювання створення міжнародного військового трибуналу по Україні з притягненням до відповідальності осіб, причетних до виникнення збройного конфлікту на сході України, та вчинення під час нього найбільш серйозних злочинів, враховуючи військові злочини та злочини проти людяності;

- 5) ініціювання проведення розслідування та притягнення до відповідальності всіх посадових осіб, починаючи з 24 серпня 1991 р., які своїми діями чи бездіяльністю сприяли виникненню збройного конфлікту на Донбасі;

- 6) ідентифікація всіх жертв злочинів та відновлення їхніх прав і свобод з урахуванням норм міжнародного права прав людини і міжнародного гуманітарного права.

Отже, підсумовуючи усе вище викладене, варто наголосити на тому, що правосуддя перехідного періоду, як спосіб пом'якшення та врегулювання наслідків порушень прав людини в міжнародній практиці є дійсним способом забезпечення прав людини в умовах конфліктної та пост-конфліктної ситуації, але внаслідок «українських реалій» перехідне правосуддя на даному етапі не є дієвим в Україні.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Мельник Я., Балабанюк Ж. Правосуддя перехідного періоду в Україні: механізми та перспективи. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/pravosuddya-perehidnoho-periodu-v-ukrajini-mehanizmy-ta-perspektyvy>
3. Уварова О. Теорія правосуддя перехідного періоду. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні / за заг. ред. А. П. Буценка, М. М. Гнатовського. Київ : «РУМЕС», 2017. С. 8–12.
4. EU Action Plan on Human Rights and Democracy. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент кафедри Харитонов Р. Ф.

АЗЕВИЧ МАРИНА ГЕНАДІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ШВЕЙЦАРІЇ ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Досліджуючи це питання варто наголосити, що Європейський Союз на даний момент є найбільшим союзом у Європі, включає 27 країн, які мають між собою тісні економічні, соціальні та політичні зв'язки.

Повертаючись до витоків появи Європейського союзу, можна побачити, що три головні материкові країни Європи: Німеччина, Італія та Франція були зруйновані. Німеччина була поділена на окуповані зони, Італія була наполовину зруйнована під час вторгнення союзників, а Франція майже всю війну була під окупацією. Головними проблемами всієї Європи стало житло, знищене під час бомбардувань, їжа та транспорт. Підйом та відновлення економіки став головним та насущним питанням Європи [1, с. 41–42].

Після Другої Світової війни всі країни та правителі Європи були націлені на довгострокові гарантії миру, а це могло бути